

معرفی‌های گزارشی

◀ فلسفه و کلام

ر جستارهایی در شناخت اندیشه سیاسی معاصر غرب

سید علیرضا حسینی بهشتی، چاپ اول، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، تهران، ۱۳۸۳، ۱۶۰ ص، رقعی.

این مجموعه شامل مقاله‌هایی است با موضوع شناخت اندیشه سیاسی معاصر غرب که این عنوان را در بر می‌گیرد: پسا تجددگرایی و جامعه ایران؛ نقد جامعه‌گرایانه لیبرالیسم؛ نقد جامعه‌گرایانه لیبرالیسم؛ ابعاد نظری مسأله تساهل؛ مبانی معرفت‌شناسی نظریه عدالت اجتماعی و فهم نظریه‌های اختلاف سیاسی.

ر اندیشه سیاسی ملاصدرا

عقيل يوسفي، چاپ اول، كشف الغطاء، قم، ۱۳۸۳، ۲۲۴ ص، رقعی.

بررسی اندیشه‌های سیاسی ملاصدرا در این کتاب متضمن دو بخش حکمت نظری (هستی‌شناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی) و حکمت عملی (ارتباط عقل و شرع تأسیسات و شریعت و مدینه فاضله) است. در این کتاب، ارتباط حکمت نظری با حکمت عملی (سیاست مدن) در مکتب حکمت متعالیه بررسی

می‌شود و معلوم می‌گردد که حکمت نظری و حکمت عملی و نیز عقل نظری و عقل عملی به وحدت می‌رسند، زیرا در این فلسفه، اصالت با وجود است و وجود، دارای کثرت در عین وحدت و وحدت در عین کثرت است. هستی‌شناسی و کیهان‌شناسی و انسان‌شناسی صدرالمتألهین در قالب حکمت نظری تبیین گردیده است و ماهیت مدینه فاضله و اشکال مدینه فاضله و تعامل علم و قدرت به شکل خاصی روشن شده است و موضوع وحدت عقل و شرع به اقتضای حکمت نظری به شکل متعالی، مطرح گردیده است. در این مقاله سعی شده است نکات مبهم در وحدت عقل و شرع و التزامات فلسفی اصالت وجود و حرکت جوهری در سیاست، استخراج شود.

ر ادیان چین

جولیا چینگ، ترجمه حمیدرضا ارشدی، چاپ اول، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، تهران، ۱۳۸۳، ۲۸۶ ص، رقعی.

کتاب حاضر تلاشی است برای توصیف و شرح ادیان چینی بدون وارد شدن در منازعات برون‌دینی. این کتاب حاوی نکته‌ها و دیدگاه‌های جدیدی است مانند مطالب مربوط به عهد عتیق که با اکتشافات باستان‌شناسی اخیر از وضوح بیشتری

برخوردار شده یا مطالبی در خصوص آیین‌های مختلف و مواردی چون فلسفه نئوکنفوسیسیسم و تفکر و مراقبه‌های تائویی و روش‌های درمانی آنها ... در این کتاب، تلاش شده تا به رویکردها و نحوه برخورد عملی با مسأله جنسیت در آیین‌های دینی که کاملاً مردسالارانه است نیز پرداخته شود ... کتاب در سه بخش و سیزده فصل با این عناوین تدوین شده است؛ بخش اول با عنوان «آیین‌های بومی» شامل این مباحث است: نیابستی و کهانت، سرآغاز دین باستان، قربانی و پادشاهی، اخلاقیات و آیین عبادی، عشق یا قانون، تائوئیسم یک فلسفه دینی آزاد و طبیعی و فناپذیری و عرفان؛ بخش دوم با عنوان «ادیان خارجی و واکنش‌های چینی‌ها در قبال آنها» مشتمل بر این عناوین است: کتاب‌های مقدس و هرمیونیک، عرفان و آیین عبودی، مابعدالطبیعه و روحانیت نئوکنفوسیسیسم، پابندگی قومی و همگون‌سازی فرهنگی؛ در بخش سوم ذیل مبحث میراث تلفیق و تألیف عقاید مختلف با یکدیگر این مطالب فراهم آمده است: بالندگی تلفیق و تألیف عقاید مختلف با یکدیگر و آینده ادیان چین. این مطالب با سالنامه دینی چینی و فهرست منابع به پایان می‌رسد.

◊ علم، عقلانیت و دین (درآمدی بر کلام جدید) امیرعباس علیزمانی، چاپ اول، دانشگاه قم، ۱۳۸۳، ۴۱۸ ص، رقی.

محتوای اصلی کتاب، پرداختن به تبیین رابطه بین علم و دین، ایمان و عقلانیت و الهیات و تجربه‌گرایی نوین است که نگارنده کوشیده تعاریفی برخاسته از نگاه تجربه‌گرایانه را در مباحث یاد شده تحلیل نماید، همچنین راه‌حل‌ها و رهیافت‌های متکلمان جدید و فیلسوفان دین معاصر را در مواجهه با آن تعارض، تبیین کند. خدا و زبان، علم و دین، ایمان و عقلانیت، الهیات و تحقیق‌پذیری تجربی و الهیات و کارکردگرایی فصل‌های پنج‌گانه این کتابند. در پایان هر فصل، خلاصه مطالب، پرسش‌های مربوط به آن و منابع بیشتری برای مطالعه دانشجویان درج گردیده است.

◊ عقل در سه دین بزرگ آسمانی: زرتشت، مسیحیت و اسلام: سیری در تعاریف و سابقه مفهوم عقل و ارتباط آن با ادیان

محمد منصورنژاد، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۳، ۳۲۰ ص، رقی.

تعریف عقل، لفظ عقل (مشترک لفظی یا معنوی)، سابقه عقلانیت (عقلانیت در غرب و عقلانیت در ایران اسلامی)، ارتباط عقل با دین زرتشت، مسیحیت و اسلام از مباحث اصلی این کتابند که نویسنده هدف از طرح آن را بررسی عقل و عقلانیت ایرانی در مقابله با غرب در وضعیت حاضر خاطر نشان کرده است. وی می‌گوید: ایران با غرب سه بار دادوستد فرهنگی جدی داشته است؛ یک بار قبل از اسلام و در عهد اسکندر و سلوکی‌ها، دوم بار در عصر طلایی و نهضت ترجمه جهان اسلام در زمان بنی‌عباس و آخربار از حوالی مشروطه به بعد. در دوبار اول در تعامل فرهنگی و تمدنی، ایرانیان از یافته‌های غرب به نفع

خود بهره بردند و بر عقل و عقلانیت خود افزودند و فرهنگ دیگران را در فرهنگ خودی مستحیل نمودند. اما این بار، غرب در حوزه‌های عقلانیت، هم در عمل جلوتر است (ایران تنها مصرف‌کننده در حوزه‌های تکنولوژی و بسیاری از علوم است) و هم در نظر، غرب از عقل‌هنگلی، عقل‌وبری (ابزاری)، عقل‌ارتباطی (هابرماس) و عقل‌عملی (به معنای مکتب فرانکفورتی) و ... سخن می‌گوید و حال آن‌که ما در پذیرش و عدم پذیرش عقل فلسفی و جزوی سرگردانیم و حداکثر تلاشمان، نقد عقل‌های غربی است و ما تا در بعد نظری و عملی شرایط فعلی را باز تولید می‌کنیم پای‌سند عقب‌ماندگی خود را امضا کرده‌ایم و اگر این بن‌بست را تلقی‌سبات دینی فراهم می‌آورد باید به قرائت‌های معقول‌تر از دین رو آوریم.

◊ اندیشه‌های کلامی علامه طباطبایی

چاپ اول، دفتر تنظیم و نشر آثار علامه طباطبایی، قم، ۱۳۸۳، ۳۸۰ ص، رقی. نگارنده در این پژوهش کوشیده است تفکر علامه طباطبایی را در مسائل اعتقادی و کلامی به قلم آورد. آغاز کتاب، درباره شخصیت علامه طباطبایی و شرح حال و سیر و سلوک اوست که پس از آن، کلیاتی در باب علم کلام و دین‌شناسی مطرح گردیده و سپس به موضوع شناخت‌شناسی از دیدگاه علامه طباطبایی و پلورالیزم دینی اشارتی شده است. بخش دوم کتاب شرح برخی اصطلاحات کلامی فلسفه است که عموماً به مبحث علیت و احکام آن، حدود و قدم و بحث حرکت را شامل می‌شود. در بخش سوم با عنوان الهیات به معنای اخص، مباحث مربوط به اصول اعتقادی در کلام اسلامی به ویژه دیدگاه علامه طباطبایی مطرح گردیده که موضوعات آن

عبارتند است از: توحید و خداشناسی؛ اسما و صفات الهی؛ معادشناسی؛ پیامبرشناسی؛ امام‌شناسی. بدین سان، اهداف این پژوهش بدین قرار است: تبیین دیدگاه علامه در مباحث کلامی و مقایسه تطبیقی با نظریه دیگر حکیمان و متکلمان مشهور شیعه و سنی در جهت مخالف یا موافق، تعیین قلمرو و تفکر کلامی و تفکیک آن از مباحث فلسفی.

◊ توحید از نگاهی نو (اثبات وجود خدا از راه ملازمه ذهنی)

سید حسین شمس، چاپ اول، مؤسسه کتاب قم، قم، ۱۳۸۳، ۸۷۲ ص، وزیر. نگارنده در این کتاب درباره اثبات خدا و ایمان به او بحث نموده، همچنین ضمن بررسی تحلیلی، برهان مختلف فلسفی، کلامی و عرفانی وجود خدا را مطرح می‌سازد. وی با بهره‌گیری از آیات و روایات بر آن است که ایمان به خداوند را از راه ملازمه ذهنی اثبات نماید. وی عرفان شهودی و افاضی را نیز یکی از راه‌های شناخت معرفی می‌کند. عناوین فصل‌های کتاب عبارتند از: مباحث مقدماتی؛ در اثبات واجب تعالی؛ اثبات واجب از طریق برهان آن؛ اثبات واجب از طریق صدیقین.

◊ اسلام و مدرنیته

عبدالمجید شرفی، ترجمه مهدی مهریزی، چاپ اول، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، تهران، ۱۳۸۳، ۲۵۲ ص، رقی.

کتاب اسلام و مدرنیته که در دو بخش فراهم آمده است ضمن به بحث گذاشتن واژه‌های اسلام و مدرنیته، در بخش نخست به تأثیر مدرنیته بر پنج شاخه اصلی از علوم اسلامی یعنی کلام، تفسیر حدیث نبوی، فقه و اصول فقه پرداخته است و تلاش کلی متفکران اسلامی در تطبیق شریعت در دنیای معاصر را نشان می‌دهد

و بخش دوم با عنوان «اسلامی کردن مدرنیته یا مدرن سازی اسلام» مسأله حکومت را با سه گروه پیش‌تازان نوگرایی، سلفی‌گرایان دینی و نوگرایان تحلیل و مسأله زنان را با تأکید بر سه ارزش توسعه، مساوات و خودباوری بررسی می‌کند و دیدگاه‌های مطرح شده در دوران معاصر را در سه جریان سنتی، سازگار با مدرنیته و اسلام حرکت‌زا جای می‌دهد.

◇ تبیین مردم‌سالاری دینی

جمعی از نویسندگان، چاپ اول، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، قم، ۱۳۸۳، ص ۳۰۴، رقی.

این مجموعه شامل مقالاتی است با موضوع تفکر دینی و اسلام و سیاست که این عناوین را شامل می‌شود: مردم‌سالاری دینی، متناقض‌نمایی بی‌پاسخ؛ مردم‌سالاری دینی، نقد برخی مبانی؛ مردم‌سالاری دینی؛ مردم‌سالاری، مقایسه یک نظریه از دو دیدگاه؛ دموکراسی و مردم‌سالاری دینی؛ مردم‌سالاری دینی در نظام ولایی؛ تبیین نظریه مردم‌سالاری دینی؛ مردم‌سالاری دینی در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری؛ دموکراسی، رسانه و فریب افکار عمومی.

◇ تبیین مردم‌سالاری دینی

جمعی از نویسندگان، چاپ اول، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، قم، ۱۳۸۳، ج ۲، ص ۲۶۸، رقی.

جلد دوم از مجموعه حاضر شامل مقالاتی است با این عناوین: نگرش تطبیقی بر مردم‌سالاری دینی و دموکراسی غربی؛ امام خمینی و مردم‌سالاری دینی؛ مردم‌سالاری دینی و دموکراسی غربی از دیدگاه اندیشه‌وران اسلامی؛ مردم‌سالاری دینی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛

مردم‌سالاری دینی، نظامی برتر از نظام‌های مردم‌سالاری و دینی؛ قلمرو و تأثیر دین و مردم در حکومت؛ مردم‌سالاری دینی از دیدگاه شهید مطهری؛ مقایسه آن با مردم‌سالاری غربی و شاخصه‌های مردم‌سالاری دینی و لیبرال دموکراسی.

◇ فلسفه اخلاق

مرتضی مطهری، چاپ اول، استاد مطهری، قم، ۱۳۸۳، ۲۰۸ ص، وزیری.

نگارنده در آغاز این مسأله را مطرح می‌سازد که انسان از دو بعد نفس و بدن تشکیل شده و نفس، عرض نیست، بلکه جوهر قائم به ذات است و با فاسد شدن بدن فاسد نمی‌شود. اثبات تجرد نفس و جوهریت علم و عمل، بحث حکمت نظری و حکمت عملی از دیگر مباحث این کتاب است که در پی آن، موضوع فلسفه اخلاق و مفاهیم و قضایای آن مطرح می‌شود. نگارنده می‌گوید در حوزه اخلاق تنها افعال اختیاری انسان مطرح می‌شود، در رابطه‌ای که این افعال با کمال مطلوب انسان دارد... آنچه حقیقتاً موضوع خوب‌های اخلاقی است چیزی است که برای این هدف مطلوب باشد و آنچه موضوع بد‌های اخلاقی است که برای این هدف مضر باشد؛ این دو کبرای کل را در همه احکام اخلاقی داریم که هر موضوع اخلاقی وقتی تحت یکی از این دو کبری قرار گرفت حکم خودش را پیدا کرده. در بخش دیگر کتاب مطالبی تحت عنوان نقل و نقد مکاتب مختلف آمده است، اعم از مکاتب اخلاقی، پوزیتیویست‌ها و لینگویستیک‌ها، مکتب‌های اخلاقی که سرچشمه اخلاق را طبیعت می‌دانند و مکتب‌هایی که ریشه‌های ماوراءالطبیعی دارند.

◇ تساهل در اسلام

خالد ابوالفضل، ترجمه محمدتقی دلفروز، چاپ اول، کویر، تهران، ۱۳۸۳، ۱۳۶ ص، رقی.

بخش نخست کتاب، مقاله‌ای است از خالد ابوالفضل -استاد دانشگاه UCLA- با عنوان «جایگاه تساهل در اسلام» که نویسنده در صدد است با طرح اصول جهان‌شمول قرآن از زمینه اجتماعی و تاریخی‌ای که این متن در آن نازل شده، تعهد اخلاقی اسلام را اثبات نماید. او آیات قرآن را در مورد نحوه رفتار با زنان و غیر مسلمانان در پرتو عبارت این کتاب مقدس که انسان‌ها را به بخشش، مهربانی و عدالت دعوت می‌کند و بر ماهیت ذاتاً متکثر جامعه بشری تأکید می‌نماید تفسیر می‌کند... او اشاره می‌کند که فرقه‌های نامتساهل و افراطی به طور سنتی به وسیله تمدن اسلامی به حاشیه رانده شده‌اند. اما او استدلال می‌کند که در حال حاضر اسلام به سبب سوءاستفاده گروه‌های افراطی از سمبل‌های اسلامی و رکود در حیات مدنی و اقتصادی جوامع اسلامی با یک بحران مرجعیت دینی رو به روست. وی تأکید می‌کند خوانندگان در قبال تفسیر قرآن باید احساس مسئولیت اخلاقی بکنند و در نهایت، متون دینی امکان‌های پربار و ارزشمندی برای معنا و تفسیر فراهم می‌کنند و واجد معانی حتمی و بی‌چون و چرا نیستند؛ از این رو متن به لحاظ اخلاقی به خواننده غنا می‌بخشد، اما فقط در صورتی که خواننده به لحاظ اخلاقی به متن غنا بیخشد. در بخش دوم کتاب، مقالاتی جمع آمده که پاسخ به نوشته خالد ابوالفضل است. اغلب پاسخ دهندگان نقد ابوالفضل بر پاک دینی اسلامی را می‌پذیرند، اما در خصوص مفهوم کلی این بحث و استدلال‌های خاص آن ایراداتی مطرح می‌کنند. برخی مقالات این بخش عبارتند از: پاک دینی و رکود؛ محدودیت‌های تساهل؛ فراسوی تفسیر؛ اهمیت دموکراسی؛ بی‌عدالتی‌های غیر قابل تحمل؛ مبارزه در اسلام؛

سنت های متکثر؛ سردرگمی در زمینه رهبری. در بخش سوم کتاب پاسخ های خالد ابوالفضل به نوشته های یاد شده فراهم آمده است.

◊ آفرینش و مرگ در اساطیر

مهدی رضایی، چاپ اول، اساطیر، تهران، ۱۳۸۳، ص ۳۱۸، و زبیری.

در فصل نخست کتاب، نگارنده به پیشینه بحث اسطوره، برخی آثار مربوط به آن و نیز روش تحقیق خود اشاره کرده، سپس براساس اقوال و دیدگاه های مختلف مفاهیم و کلیاتی در باب اسطوره مطرح ساخته بدین سان که علاوه بر تعاریف اسطوره و کارکرد آن، مکاتب اسطوره شناسی را معرفی کرده است. بحث اسطوره ای آفرینش جهان، آفرینش انسان، جهان پس از مرگ، آیین های مرگ و پایان جهان به ویژه براساس اساطیر ملل مختلف موضوعات بعدی کتابند. نگارنده خاطر نشان می کند در مورد آفرینش، دیدگاه مردمان نخستین بسیار ساده، طبیعی و ابتدایی است که به خصوصیت آتیسیم یا جاندارانگاری گذشتگان برمی گردد... اساطیر در باب آفرینش انسان، بازمانده از همان دوران نخستین هستند یعنی زمانی که آسمان را پدر مخلوقات و زمین را مادر آنها می دانستند و به همین دلیل در بیشتر اسطوره ها آمده که انسان از خاک یا زمین آفریده شده است.

◊ عرفان عملی در اسلام

سید یحیی یثربی، چاپ اول، دفتر نشر معارف، قم، ۱۳۸۳، ص ۱۸۴، و زبیری.

نگارنده در این کتاب به برخی از مسائل و موضوعات عرفان عملی در اسلام پرداخته است. وی نخست پیشینه تاریخی و مراحل پیدایش و گسترش تصوف و عرفان اسلامی را بررسی نموده و طی آن به تعریف عرفان دست زده و نیز

عرفان اسلام را با عرفان مشرب های دیگر مقایسه کرده است. مباحث بعدی کتاب بدین قرار است: عرفان عملی؛ مشکلات عرفان عملی (طریقت)؛ ریاضت؛ مقالات، منازل و احوال؛ نگاهی به یافته ها، بحثی در کشف و شهود؛ هدف سلوک (عرفان عملی)؛ اخلاق و آداب پیشوایان و پیروان و جلوه های عرفان در ادب پارسی.

◊ دفتر روشنائی: از میراث عرفانی بایزید بسطامی محمد بن علی سهلگی، ترجمه محمدرضا شفیعی کدکنی، چاپ اول، سخن، تهران، ۱۳۸۳، ص ۲۳۰، رقی.

این اثر ترجمه کتاب النور تألیف ابوالفضل محمد بن سهلگی بسطامی (۳۷۹-۴۷۷) از مشایخ تصوف در نیمه دوم قرن پنجم است. سراسر این کتاب گزاره هایی است در حوزه الاهیات که از ذهن و زندگی مردی به نام بایزید بسطامی برجوشیده و دهان به دهان آن را در طول سال ها نقل کرده اند تا آن گاه که یکی از علمای بزرگ قرن پنجم به نام سهلگی، آن را تدوین و کتابت کرده است. این مجموعه صورت تغییر شکل یافته سخن های بایزید است که از فارسی کهن قومسی به عربی رفته و بعد از تحریفات و نقص هایی، که در نسخه ها دیده می شود، به فارسی ترجمه شده است. به گفته شفیعی کدکنی متن عربی کتاب النور با تصحیح جدید منتشر خواهد شد. وی در مقدمه کتاب، اطلاعاتی همچون نگاه هنری به الهیات، شطح در عرفان و شطح های بایزید، هویت تاریخی بایزید، ساختار کتاب النور و نسخه های آن به دست داده است.

◊ مدخل مسائل جدید در علم کلام

جعفر سبحانی تبریزی، چاپ اول، مؤسسه الامام الصادق (ع)، قم، ۱۳۸۳، ج ۳، ص ۳۴۸، و زبیری.

موضوع این کتاب مسائل جدید علم کلام است که در هفت فصل تنظیم یافته است. فصل اول شامل مباحث هرمنوتیک (روش شناختی)، اقسام تأویل قرآن، تأویل یا حمل آیه برخلاف ظاهر مستقر و هرمنوتیک فلسفی است. فصل دوم با عنوان آزادی این مباحث را دربر دارد. معیارهای آزادی؛ جهان بینی های گوناگون و تعریف یکسان آزادی؛ آزادی در جهان بینی الهی؛ تعریف های دیگر آزادی؛ آزادی در خدمت انسان یا انسان در خدمت آزادی و آزادی بیان. فصل سوم حاوی مطالبی درباره مبانی فلسفی دموکراسی است. در فصل چهارم درباره انتظار بشر از دین بحث شده است. فصل پنجم درباره نیاز بشر به دین است. مباحث بعدی کتاب عبارتند از: عرفی شدن دین (نخستین کاربرد عرفی شدن دین و دومین کاربرد عرفی شدن دین، سکولاریسم) و جایگاه عقل در معرفت دینی.

◊ دعوی السفاره فی الغیبه الکبری

محمد سند، چاپ اول، مؤسسه المحبین للطباعة والنشر، قم، ۱۳۸۳، ص ۲۱۶، و زبیری.

این کتاب که به زبان عربی نگارش یافته، درباره اشخاصی است که مدعی نیابت از جانب امام زمان (عج) - در زمان غیبت کبری - هستند. در چهار فصل و یک خاتمه تنظیم شده. مقدمه درباره موضوعات گوناگون است. فصل اول کتاب به فرق میان سحر و معجزه، تعریف و شروط معجزه، افعال غریبه و دلالت معجزه بر صدق و راستی اختصاص دارد. در فصل دوم، علاوه بر معنای نیابت و سخنان علما درباره آن، نیابت فقها و منابع شریعت و دین ذکر شده است. فصل سوم درباره فرقه های منحرف و گمراه است. فصل چهارم در باب تاریخ بایبیت در ایران و در خاتمه

خروج دجال، برخی نشانه‌های ظهور حجت(ع) و سرانجام سخنی در سرزنش جهل و ستایش علم است.

◇ دین و علوم اجتماعی

مجید کافی، چاپ اول، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۳، ۲۱۶ص، وزیر.

مجموعه حاضر حاوی مقالاتی است در حوزه فلسفه علوم اجتماعی دینی، باورهای جامعه‌شناسی اسلامی و جامعه‌شناسی دینی با این عناوین: مفهوم جامعه‌شناسی اسلامی؛ امکان و عدم امکان و دلالت‌های آن؛ باورهای جامعه‌شناسی اسلامی؛ معنا و مفهوم جامعه‌شناسی اسلامی؛ انواع جامعه‌شناسی اسلامی؛ مقدمه‌ای بر معنا و مفهوم جامعه‌شناسی اسلامی؛ جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسی دینی؛ دیداری مجدد با جامعه‌شناسی؛ نقدی بر جامعه‌شناسی دینی امیل دورکیم؛ اسلام و دگرگونی اجتماعی در جوامع عربی-اسلامی؛ بررسی جامعه‌شناختی.

◇ عوالم خیال ابن عربی و مسأله کثرت دینی

ویلیام چیتیک، ترجمه سید محمود یوسف زانی، چاپ اول، پژوهشکده امام خمینی(س) و انقلاب اسلامی، معاونت پژوهشی، تهران، ۱۳۸۳، ۲۱۶ص، وزیر.

محور اصلی مباحث کتاب، بررسی و تبیین آرای ابن عربی درباره کثرت ادیان است. نویسنده ابتدا در بخش نخست کتاب به بازخوانی مختصر نظام عرفانی ابن عربی و عناصر اصلی آن پرداخته و جایگاه انسان را در این نظام مورد توجه قرار داده است. در این بخش مطالب گوناگونی از وحدت وجود اسمای الهی و تنزیه و تشبیه تا انسان کامل، عالم اکبر و عالم صغیر و فنا و بقا به بحث درآمده است. در بخش دوم بر مسأله خیال در نظام عرفانی ابن عربی تأکید و تلاش شده است تا جایگاه خیال و اهمیت آن در

اندیشه ابن عربی به خوبی روشن شود و نقش یکتا و یگانه آن که از سمیئات اندیشه عرفانی اوست به خوبی آشکار گردد. در این خصوص به ویژه بر نقش خیال در ارتباط عوالم کلی وجود با یکدیگر، ظهور و تجلی، دریافت حقیقت و وحی و الهام تأکید شده است. بخش سوم به مسأله کثرت دینی اختصاص دارد و با توجه به تمهیدی که در بخش‌های اول و دوم برای آن صورت گرفته است، از ریشه‌های الهی دین، ضرورت ملاحظه مشاهده حق در ملبس کثرت، اعتقادات و عقیده‌ها و ارتباط اسما با مسأله کثرت ادیان سخن به میان آمده است.

◇ عرفان پلی میان فرهنگ‌ها: بزرگداشت پروفیسور آنه ماری شیمل؛ مجموعه مقالات همایش

شهرام یوسفی فر، چاپ اول، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، تهران، ۱۳۸۳، ج ۲، ۵۱۲ص، وزیر.

این مجموعه حاوی مقالاتی است که در همایش عرفان، پلی میان فرهنگ‌ها و به منظور بزرگداشت پروفیسور آنه ماری شیمل-اسلام‌شناس آلمانی-عرضه گردیده است. عناوین برخی از مقالات عبارتند از: ماهتاب غرب؛ نگاهی به زندگی و آثار آنه ماری شیمل؛ جایگاه ادبیات مکاشفه‌ای در حوزه عرفان و تصوف؛ عرفان در فرهنگ اسلامی؛ نظر و نظریات؛ گرایش انسان معاصر به عرفان؛ یکسونگری و یکسان‌بینی در عرفان؛ حیات جمعی انسان و عوامل آن؛ تجلی سیمرخ در عرفان و هنر اسلامی ایران؛ زبان عرفان؛ زبان رمزی صوفیه؛ معرفت عرفانی؛ راهی به سمبولیسم عرفانی؛ عرفان در فرهنگ ایران باستان؛ نظری به چند ویژگی مقامات نامه‌های عرفانی؛ هفت تنان و چهل تنان؛ منزلت انسان در فلسفه سهروردی و سماع در اندیشه مولانا.

◇ آرمان‌ها و واقعیت‌های اسلام (متن کامل)

سید حسین نصر، ترجمه شهاب‌الدین عباسی، چاپ اول، دفتر پژوهش و نشر سهروردی، تهران، ۱۳۸۲، ۳۷۶ص، رفعی. این مجموعه بر پایه خطابه‌های سید حسین نصر شکل گرفته که سال‌ها قبل در دانشگاه آمریکایی بیروت ایراد شده و در سال ۲۰۰۰ با تجدیدنظر چاپ گردیده است. کتاب حاضر بر مبنای ویرایش جدید به فارسی ترجمه شده است. نگارنده در فصل‌های شش‌گانه می‌کوشد: (۱) ابعاد گوناگون اسلام را به دنیای غرب و نیز آن دسته از مسلمانانی معرفی کند که تحت تأثیر این فرهنگ از سنت اسلامی دور شده یا به طور کلی از پاره‌ای از تعالیم اساسی آن بی‌اطلاع مانده‌اند. همچنین کوشیده است کلی‌ترین جنبه‌های اسلام را که بنیان اعتقادی همه جریان‌های اصیل سنت اسلامی است معرفی کند. در بحث از مسأله بسیار دشوار و حساس ارتباط میان تشیع و تسنن، هدف این نبوده که بر تفاوت‌های موجود سرپوش بگذارد، بلکه خواسته است نشان دهد که این دو جریان عمده اسلام در اصول و مبانی مشترکند. (۲) جایگاه مهم تصوف و عرفان اسلامی و نقش متحدکننده آن را در اسلام به ویژه در حوزه‌های عقلی و اجتماعی نشان دهد.

◇ سرچشمه اندیشه

عبدالله جوادی آملی، چاپ اول، مرکز نشر اسراء، قم، ۱۳۸۳، ج ۳، ۷۴۸ص، وزیر. این کتاب حاوی مقالاتی است فلسفی از جوادی آملی که ذیل این عناوین به طبع رسیده است: شناخت‌شناسی؛ تأثیر حکما در احیای تفکر اسلامی؛ سیر تکامل فلسفه در اسلام؛ جامعیت حکمت متعالیه؛ اندیشه‌های نو بر مبنای حکمت متعالیه؛ سیره فلسفی استاد علامه

عناوینی از این دست سامان یافته است: پیشینه تاریخی جرایم و مجازات های حدی؛ بررسی ابعاد مختلف اجرای حدود؛ شرایط اجرای حدود؛ عوامل تشدیدکننده حد؛ آثار ترک اجرای حدود؛ آثار و اهداف اجرای حدود در اسلام؛ عوامل تأخیر و تخفیف در اجرای حدود و چگونگی اجرای حدود در صورت اجتماع چند حد بر یک شخص.

◇ اصول الفقه المقارن فیما لای نص فیه: دراسه متواضعه لاحکام الموضوعات التي لم یرد فیها نص فی الکتب والسنه

جعفر سبحانی تبریزی، چاپ اول، مؤسسه الامام الصادق (ع)، قم، ۱۳۸۳، ۲۹۶ ص، وزیری.

این کتاب که به زبان عربی و در خصوص علم اصول فقه تألیف شده شامل یک مقدمه، دو باب و یک خاتمه است. مقدمه درباره موضوعات گوناگون کمال دین، قرآن و گستردگی آفاق دلالت آن، سنت نبوی (ص) و حجیت احادیث اهل بیت (ع) تدوین شده است. باب اول در زمینه اصول عملیه چهارگانه از نظر شیعه است. باب دوم به موضوع قیاس، استحسان، مصالح جهان اسلام در امور جدید، جلوگیری از مقدمات محرمانه، گشودن مقدمات یا تجویز چاره های شرعی، حجیت سخن صحابی و نظایر آن اختصاص یافته است. در خاتمه کتاب درباره نقش عرف عالم و روش خردمندان درباره آنچه نص صریح بر آن نیست بحث و گفتگو شده است.

◀ قرآن و تفسیر

◇ المحیط بلغات القرآن

احمد بن علی بیهقی، به اهتمام سید علی ملکوتی، چاپ اول، کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی، قم، ۱۳۸۳، ۲۳۴ ص، رقعی.

◀ فقه و اصول

◇ مقاصد شریعت از نگاه ابن عاشور

اسماعیل حسنی، ترجمه مهدی مهریزی، چاپ اول، صحیفه خرد، قم، ۱۳۸۳، ۵۵۶ ص، رقعی.

در کتاب حاضر ابعاد گوناگون نظریه مقاصد از نگاه ابن عاشور (از علمای قرن سیزدهم) بررسی شده است. در کتاب خاطر نشان گردیده نظریه مقاصد، دانشی جدید در جنب اصول فقه نیست، بلکه با این پیش فرض که فقه را اهداف و غایات است در چارچوب فلسفه فقه می گنجد. این نظریه بر آن است که همراه با مدلولات لفظی تک گزاره های شرعی، در دیدگاه کلان می بایست اغراض و مقاصد شارع را تقنین و تشریح احکام کشف و در فرایند اجتهاد، ملحوظ داشت... در دانش مقاصد با سه حوزه رویه رو هستیم که تمیز میان آنها در درستی پژوهش تأثیرگذار است، زیرا گاه به دنبال مقاصد دین هستیم و گاه در دایره ای کوچک از مقاصد فقه جستجو می کنیم و در صورت سوم به دنبال مقصد و غایت یک یا چند حکم هستیم. بدین جهت از این سه حوزه با سه واژه متفاوت یاد می شود: اهداف دین؛ مقاصد شریعت؛ ملاک های احکام. عناوین بخش های اصلی کتاب عبارتند از: اندیشه مقاصد از علم اصول تا علم مقاصد، دیدگاه مقاصد نزد ابن عاشور (نظریه و تطبیق) و نظریه مقاصد از نگاه ابن عاشور (تحلیل و ارزیابی).

◇ اجرای حدود در اسلام

سید حسین حسینی وردجانی، چاپ اول، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، قم، ۱۳۸۳، ۱۵۴ ص، رقعی. نگارنده با بیان پیشینه و ضرورت اجرای حدود از دیدگاه اسلام، جنبه های مختلف آن را بررسی نموده است. مباحث کتاب ذیل

طباطبایی؛ نامه و شرح نامه حضرت امام خمینی به گورباچف؛ مقدمه ای بر تبیین برهین اثبات خدا؛ برهان صدیقین؛ برهان تمانع؛ قانون حرکت در قرآن؛ برهان حکومت؛ نظام احسن جهان هستی؛ نماد و اسطوره و پیام علمی به همایش ارسطو؛ پلی بین شرق و غرب.

◇ اسلام، زن و جستاری تازه

سید محمدحسین فضل الله، ترجمه مجید مرادی، چاپ اول، مؤسسه بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۳، ۲۸۸ ص، رقعی.

این کتاب در باب منزلت و جایگاه زن در اسلام نوشته شده. همچنین نگارنده با الهام گرفتن از متون دینی این مباحث را مطرح نموده است: نقش زن در عرصه زندگی؛ زن و آزادی؛ زن و مشکل عقب ماندگی؛ عنصر زنانگی و زیبایی؛ حقوق و وظایف زن و شوهر؛ ویژگی های زندگی زناشویی؛ ابعاد پیوند زناشویی؛ ازدواج موقت؛ طلاق و چند همسری.

◇ عدالت صحابه (از دیدگاه تشیع و تسنن)

علی باقر شبخانی، چاپ اول، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، قم، ۱۳۸۳، ۲۱۰ ص، رقعی.

در این نوشتار عدالت صحابه از دیدگاه تشیع و تسنن بیان و مقایسه گردیده است. مباحث کتاب عبارتند از: عدالت صحابه از نظر اهل سنت؛ دلایل روایی عدالت نداشتن همه صحابه؛ انگیزه ها و پیامدهای طرح عدالت صحابه و شناسایی برخی از اصحاب و خواص. گفتنی است اهل سنت همه صحابه را بدون استثنا عادل می دانند و معتقدند هیچ کسی از آنها را به فسق و گناه نمی توان متهم کرد. در مقابل شیعه می گوید با این که صحابی پیامبر بودن یک افتخار است و هیچ گاه نمی توان تمجیدها و تأییدهای آیات قرآن را درباره صحابه نادیده گرفت، اما نمی توان آنها را همسنگ و همسطح پنداشت.

این کتاب به زبان عربی نگارش یافته و موضوع آن تفسیر واژگان قرآن کریم است که مؤلف در قرن ششم آن را تدوین نموده است. برخی از عناوین آن عبارتند از: باب اسماء الحسنی و صفات خدا؛ نام‌های فرشتگان، پیامبران و اولیا و مکان‌ها؛ حروف مقطعه آغاز سوره؛ در آفرینش انسان؛ رنگ‌ها؛ نام‌های خویشاوندی و انساب؛ واژگان مربوط به پسران و دختران؛ صفت‌های متضاد. گفتنی است مؤلف ابتدا در برابر واژه قرآنی معادل فارسی آن را می‌آورد و سپس جمع یا جمع‌های آن واژه را می‌آورد، آن‌گاه خصوصیت‌های صرفی، اشتقاقین نحوی و بلاغی را ذکر می‌کند.

◇ حرکت و تحول از دیدگاه قرآن

محمدتقی جعفری تبریزی، چاپ اول، مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، تهران، ۱۳۸۳، ۱۶۰ ص، رفقی.

این نوشتار شامل نوشته‌هایی است از محمدتقی جعفری (۱۳۲۰-۱۳۷۷) که طی آن موضوع حرکت و تحول از دیدگاه علم، فلسفه و قرآن بررسی شده است. مباحث کتاب ذیل این عناوین سامان یافته است: پذیرش حرکت جهان و پویایی انسان؛ تعریف مواد با حرکت و بدون حرکت؛ آیات حرکت و دگرگونی جهان هستی؛ آیات مربوط به تحول انسان‌ها؛ حقیقت انسان در قرآن؛ خود طبیعی و خود انسانی؛ توضیحی درباره اصول یاد شده؛ جلوه‌های نفس در جریان زندگی؛ حکومت قانون در روند تکاملی اجتماع.

◇ سیری در علوم حدیث

رضا دهقانی، چاپ اول، شاکر، قم، ۱۳۸۳، ۲۰۰ ص، وزیر.

در بخش اول کتاب، مباحث و موضوعات علم الحدیث اعم از علم درایت و اصطلاحات آن معرفی شده، همچنین به حدیث‌نویسی در زمان پیامبر (ص)، راویان حدیث،

مراکز حدیث و به مجموعه احادیث شیعه و کتاب‌های آن اشاره گردیده است. آشنایی با القاب محدثین و اسباب و علل جعل حدیث از دیگر مطالب بخش اول است. بخش دوم کتاب (مصطلح الحدیث) به موضوعاتی از این قبیل اختصاص دارد: عوامل تدوین علوم حدیث؛ اقسام خیر؛ اوصاف حدیث؛ اوصاف مشترك؛ اوصاف خیر ضعیف؛ شرایط راوی؛ راه‌های اخذ حدیث؛ آشنایی با اصطلاحات حدیث؛ صحیح نزد اهل تسنن. مباحث بخش سوم کتاب مربوط به علم رجال است با موضوعاتی همچون شعبات علم رجال، تاریخچه علم رجال، اصول اربعه رجال، فرقه‌های شیعه و اهل سنت و مذاهب فقهی اهل سنت.

◇ روش تفسیر قرآن

محمود رجیبی، چاپ اول، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۳، ۳۲۶ ص، وزیر.

این کتاب شرح قواعد تفسیر، منابع تفسیر، علوم مورد نیاز در تفسیر و شرایط تفسیر است که در درس‌های آغازین از مبادی قواعد تفسیری سخن به میان آمده و در ادامه به پنج قاعده اساسی در تفسیر قرآن پرداخته شده است: توجه به مفاهیم کلمات در زمان نزول؛ در نظر گرفتن قواعد ادبیات عرب؛ در نظر گرفتن مجموعه قرائن؛ مبنا قرار دادن علم؛ در نظر گرفتن انواع دلالت‌ها. در درس‌های بعدی از قرآن در خصوص منابع روایی، منابع لغوی، منابع تاریخی، داده‌های عقلی و دستاوردهای تجربی به عنوان مهمترین منابع تفسیری بحث شده و در پی آن، علوم مورد نیاز مفسر (علوم ادبی، علوم قرآنی، کلام، اصول فقه، رجال، درایه و علوم تجربی و انسانی) بررسی شده است. در بخش پایانی، شرایط مفسر، اعم از استعدادها، بینش‌ها، مهارت‌ها، حالت‌ها و رفتارها مطرح شده است.

مجموعه مباحث کتاب از نظر ساختار در هفده درس و هر درس از بخش‌های پیش‌سازمان‌دهنده، متن اصلی، خلاصه درس و پرسش‌های درس برای تأمل بیشتر و برای مطالعه بیشتر تشکیل شده است.

◁ اخلاق و تعلیم و تربیت

◇ آسیب‌شناسی شخصیت زن (با تأکید بر لاقیدی و بدحجابی)

محمد رضا کوهی، چاپ اول، پارسایان، قم، ۱۳۸۳، ۳۷۶ ص، وزیر.

در این نوشتار سعی بر آن است با استناد به آموزه‌های اسلام و تأکید بر رفتار بدحجابی و لاقیدی در زنان، آسیب‌شناسی شخصیت زنان در قالب این مباحث، بررسی شود: شخص و شخصیت؛ پیامدهای ناگوار لاقیدی و بدحجابی بر فرآیند رشد و تکامل انسان؛ پیامدهای ناگوار بدحجابی بر خانواده و اجتماع؛ ابزارهای کارآمد زن در تحکیم شخصیت و ازدیاد محبوبیت در نظام خانواده؛ نقش لاقیدی و بدحجابی در ناکارآمد ساختن ابزارهای شخصیتی زن؛ نقش لاقیدی و بدحجابی در بروز ناهنجاری‌های تربیتی خانواده؛ حریم‌های عفاف در قرآن یا عوامل حفظ شخصیت و محبوبیت زن؛ شیوه‌های شناخت حقانیت حجاب و بطلان لاقیدی و بدحجابی.

◇ تربیت اسلامی (ویژه تربیت جنسی)

عباس چراغ چشم، چاپ اول، نشر تربیت اسلامی، پژوهشکده تعلیم و تربیت، تهران، ۱۳۸۳، ۲۵۲ ص، وزیر.

این مجموعه که با هدف طرح سؤال، بحث، بررسی و پاسخگویی به پاره‌ای مسائل اساسی تعلیم و تربیت اسلامی فراهم آمده هفت مقاله را در ارتباط با تربیت جنسی شامل می‌شود، این مقالات

عبارتند از: بررسی محتوای مناسب برای تربیت جنسی در مدارس از دیدگاه والدین، معلمان و دانش آموزان؛ جنسیت در تربیت اسلامی؛ کاوش در آموزش جنسی با نگرش اسلامی؛ آموزش جنسی در مدارس؛ تربیت جنسی در سیره نبوی؛ تربیت جنسی در اسلام؛ چگونگی تنظیم رفتارها و روابط جنسی در غرب و کشورهای اسلامی بر اساس مقایسه جامعه آلمان و اتریش با جامعه ایران.

◀ تاریخ و شرح حال

◊ حاصل عمر: سیری در اندیشه های استاد مطهری: اندیشه های کلامی و اجتماعی عبد الله نصری، چاپ اول، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۸۳، ج ۲، ۶۴۰ ص، رقی. کتاب حاضر، جلد دوم اثری است که در باب آرا و اندیشه های فلسفی استاد در دو زمینه مابعدالطبیعه و فلسفه های مضاف به بحث پرداخته، البته در باب فلسفه دین، کلام، اقتصاد و برخی مباحث تاریخی و اجتماعی آرای وی بررسی شده است. در بیان آرای مطهری در همه زمینه های مورد بحث از همه آثار وی بهره گرفته شده است. مباحثی که برای این کتاب در نظر گرفته شده بدین قرار است: نگاهی به علم کلام؛ دین شناخت؛ شناخت خدا؛ عدل الهی؛ وحی و نبوت؛ حیات اخروی؛ قرآن پژوهی؛ فطرت؛ مبانی انسان شناسی؛ فلسفه تربیت؛ انسان کامل؛ مبانی نظام حقوق زن؛ اسلام و مقتضیات زمان؛ اندیشه های اقتصادی؛ ایران و اسلام؛ آسیب شناسی و اصلاح روحانیت؛ تحلیل یک انقلاب؛ احیای فکری دینی و مطهری؛ متفکری نظریه پرداز.

◊ سخن آشنا (یادنامه بدیع الزمان فروزانفر)

محمد جعفر باحقی، چاپ اول، داستان سرا، شیراز، ۱۳۸۳، ۳۶۴ ص، رقی.

در آغاز این مجموعه سالشمار زندگی استاد بدیع الزمان فروزانفر (۱۲۷۶-۱۳۴۹) درج شده است. در ادامه مقالاتی درباره وی به طبع رسیده که برخی از آنها عبارتند از: فروزانفر استاد دوره طلایی تعلیم و تربیت؛ استادان فروزانفر و تأثیر آنها بر شخصیت استاد؛ پایگاه شرح مثنوی شریف در میان شروح مثنوی؛ فروزانفر یکه مردی از تبار هفت مردان؛ معرفی و بررسی شیوه علمی استاد فروزانفر در شرح مثنوی.

◊ سلیمان نبی (ع) در آینه ادب فارسی

طاهره موسوی گرمارودی، چاپ اول، دلیل ما، قم، ۱۳۸۳، ۲۵۰ ص، رقی.

در مقدمه کتاب، علاوه بر شرح لغوی نام سلیمان به زندگی او اشاره گردیده است. بخش نخست، شامل توضیحاتی است درباره جمشید پادشاه اسطوره ای ایران و سلیمان پیامبر و ذکر موارد اختلاف و اشتراک این دو که پس از آن در بخش اصلی، چهره سلیمان بر اساس آیات قرآن و ادب فارسی شناسایی شده؛ از این رو نمونه های درج شده در قالب سلیمان در داستان های قرآنی، سلیمان در ادب منثور فارسی و سلیمان در ادب منظوم فارسی فراهم آمده است.

◊ شریعتی، آزادی، انسان و دمکراسی

امیرعباس سعیدی پور، چاپ اول، پردیس، تهران، ۱۳۸۳، ۳۷۶ ص، رقی.

نگارنده در کتاب سعی دارد اندیشه های علی شریعتی را بررسی کند و نقش او را در تحول فکری و سیاسی جامعه ایران و جریان روشنگری و اصلاح دینی نشان دهد. وی در متن کتاب به کرات از گفته های شریعتی استفاده می کند. او معتقد است فرهنگ و آگاهی، ایدئولوژی، موقعیت اجتماعی و فکری و سیاسی جامعه و اسلام در شرایط خاصی بودند که شریعتی پا به عرصه سخن و

دعوت و شناساندن اسلام گذاشت. زمینه های فکری و عوامل برانگیزنده اسلام سنتی بومی و متحجر شده و غبار گرفته در جلوه های مختلف و نهادها و اشخاص و رفتارهای رنگارنگ و استمرارهای مختلف خود از مشروطه به این سو، تجدید بنای اسلام در کشورهای مختلف اسلامی به خصوص (به غیر از ایران) در مصر و پاکستان... زمینه هایی بودند که شریعتی خوب از آنها آگاهی داشت. اینها زمینه واقعی اجتماعی و فکری ای اند که شریعتی بر آنها می روید و خود با زیتدگی و پویایی و حیاطمندی جوشان راه و سخن و شیوه و برداشت تازه ای را ارائه می دهد.

◊ شریعتی در زندان: تالمات و خاطرات دوران زندان همراه با: بیوگرافی تحلیلی و بررسی اندیشه ها

محمد حکیم پور، چاپ اول، نغمه نوآندیش، تهران، ۱۳۸۳، ۳۶۴ ص، وزیری.

در این کتاب، افزون بر شرح خاطرات دکتر علی شریعتی - که مربوط به زندان های مکرر است - پاره ای از حوادث سیاسی وی که به حبس و خانه نشینی یا تبعید او منجر شده، روایت گردیده است. مطالب و خاطرات مورد استفاده بر حسب تاریخ و موضوع، تدوین شده و تلاش گردیده سیر منطقی آنها رعایت و لحاظ شود. بخش نخست کتاب، شامل زندگی نامه تحلیلی و بررسی عقاید و اندیشه شریعتی است.

◊ نگرش تاریخی بر ساختار سیاسی-اجتماعی در اسلام

علی اخترشهر، چاپ اول، وثوق، قم، ۱۳۸۳، ۱۶۰ ص، وزیری.

هدف این نوشتار مروری بر تاریخ اسلام از دید ساختاری سیاسی-اجتماعی بر اساس روش مقایسه است و در قالب سه بخش فراهم آمده است: ساختار سیاسی-اجتماعی قبل از بعثت، ساختار

سیاسی-اجتماعی بعد از بعثت و ساختار سیاسی-اجتماعی بعد از رحلت. نگارنده می‌نویسد: پیامبر (ص) در جریان تغییر و تبدیل و بنیان نهادن دین واحد و ایجاد وحدت قومی و ملی با دو شیوه اندیشه و اراده به ساخت دولت اسلامی در مدینه همت نهاد و این زمانی بود که ساخت سیاسی جاهلیت مبتنی بر قبیله بود و قبیله بر سه رکن نسب، حسب و عصب استوار بود... پیامبر اکرم (ص) جهت پایه‌گذاری دولت اسلامی در مدینه اقدام به کارهای ذیل نمود: بین قبایل مختلف ایجاد اخوت و برادری نمود، تأسیس مسجد، دخالت دادن مردم در امور حکومت از طریق شورا و امر به معروف و نهی از منکر، تشکیل شورای سیاسی دولت مدینه، تدوین قانون اسلامی مدینه و تنظیم سیاست‌های داخلی و خارجی. خلاصه حکومتی بنا نهاده شد که از همه لحاظ بهترین نوع حکومت اسلامی بود. اما بعد از رحلت پیامبر (ص) عده‌ای به سفارش‌های وی گوش نکردند و تلاش کردند که از سیستم جدید خارج شوند و به ویژگی‌های عصر جاهلیت روی آورند.

◊ شهوه عارفان: ویژه‌نامه محیی‌الدین ابن عربی محمد بدیعی، چاپ اول، مرکز پژوهش‌های صدا و سیما، قم، ۱۳۸۳، ۱۹۴ ص، رفعی.

این نوشتار که با هدف معرفی ابن عربی تدوین یافته به بررسی ابعاد زندگی و مذهب وی و نیز نقل دیدگاه اندیشمندان موافق و موافق درباره او اختصاص دارد. عناوین موضوعات کتاب بدین قرار است: زندگی‌نامه؛ اساتید و تألیفات؛ شارحان و مدرسان عرفان ابن عربی؛ نظر بزرگان اسلام درباره ابن عربی؛ مذهب ابن عربی؛ نظر علمای معاصر درباره ابن عربی؛ مقام اهل بیت از نظر محیی‌الدین؛ عرفان عملی در نظر ابن عربی؛ وحدت وجود؛ محور عرفان

ابن عربی و پاسخ به اشکالات منتقدان.

◊ آیت‌الله حائری و تحولات سیاسی، اجتماعی دوران معاصر

ذکرالله محمدی، چاپ اول، زائر، قم، ۱۳۸۳، ۱۷۶ ص، رفعی.

نگارنده در کتاب بر آن است نقش آیت‌الله حائری را در تحولات سیاسی-اجتماعی ایران به ویژه در پیروزی انقلاب اسلامی بازگو نماید. وی معتقد است آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری با احیای حوزه علمیه قم و تربیت شاگردانی مجتهد نقش اساسی در تحولات سیاسی-اجتماعی ایران داشته است. کتاب متشکل از این عناوین است: اوضاع سیاسی-اجتماعی ایران در زمان آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری؛ زندگی‌نامه آیت‌الله حائری؛ شیوه سیاسی-اجتماعی آیت‌الله حائری؛ نقش شاگردان آیت‌الله حائری در تحولات سیاسی-اجتماعی ایران.

◊ حدیث عارفان: تاریخ و بررسی رجال شهر ری: شرح و احوال حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدباقر کمره‌ای خمینی بزرگ‌مردی از شهر ری اکبر کشاورز شیرازی، چاپ اول، ایمان، تهران، ۱۳۸۳، ۲۱۶ ص، وزیری.

در این کتاب، شرح حال آیت‌الله حاج شیخ محمدباقر کمره‌ای خمینی از رجال شهر ری به تفصیل درج گردیده است. نامبرده در سال ۱۳۲۰ ق در خمین-کمره متولد شد. وی مدتی برای تحصیل به اراک رفت و در سال ۱۳۴۱ برای ادامه تحصیل به قم مهاجرت کرد و در آنجا از محضر آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری و دیگر بزرگان بهره‌ها برد. وی مدتی نیز نزد آیت‌الله نائینی مشغول تلمذ شد. در سال ۱۳۴۹ ق به نجف رفت و در سال ۱۳۵۸ ق به ایران مراجعت کرد و پس از اندکی اقامت در وطن خویش به شهر ری کوچ کرد و تا پایان عمر در آنجا به سر برد. وی به تدریس خارج فقه و اصول و

تألیف و ترجمه و ارشاد مردم و اقامه جماعت اشتغال داشت و سراسر زندگی پر بار خود را به زهد و قناعت سپری کرد. از ایشان پیش از پنجاه عنوان تألیف و ترجمه و نیز مجموعه اشعار بر جای مانده است. این روحانی سرانجام پس از عمری سرشار از خدمات دینی، اجتماعی و علمی در سن ۹۵ سالگی در ۱۴ خرداد ۱۳۷۴ بدرود حیات گفت و در صحن حرم مطهر حضرت عبدالعظیم به خاک سپرده شد.

◊ هزارتقلب دیگر از شجاع‌الدین شفا در تولدی دیگر مهدی چهل‌تنی، چاپ اول، نامک، تهران، ۱۳۸۳، ۲۴۰ ص، رفعی.

این نوشتار، انتقادی است بر کتاب «تولدی دیگر» از شجاع‌الدین شفا که درباره ادیان و برخی متون و شخصیت‌های دینی نوشته شده است، برای مثال نگارنده مدعی است: این مرد پس از آن که در بخش‌های گوناگون کتاب خود به حق و ناحق و راست و دروغ و به بهانه شریعت موجود قوم یهود... خدای تورات را خونریز و بی‌رحم می‌داند و شریعت آن را غیر قابل قبول اعلام می‌کند، وقتی نوبت به ذخیره کردن افتخارات قومی می‌رسد، یکباره شاهکار جدیدی تولدی دیگر متولد می‌شود و مشخص می‌گردد تمام فتنه‌های تورات و توراتیان بر گردن اجداد بنده و شماسست و بخش عظیمی از جعلیات تورات را پدران ما ایرانیان بر عهده دارند.

◊ زندگی‌نامه، اندیشه‌ها و مبارزات سید عبدالحسین لاری

گروه پژوهش‌های تاریخی شرکت انتشارات قلم، چاپ اول، قلم، تهران، ۱۳۸۳، ۱۰۶ ص، پالتویی.

در این کتاب، شرح حال سید عبدالحسین لاری یکی از برجسته‌ترین پیشگامان آزادی در تاریخ ایران و به ویژه در دوران

نهضت مشروطیت به اختصار بازگو شده است. وی در سال ۱۲۲۶ ش در نجف اشرف پا به عرصه گیتی نهاد. در بیست و دو سالگی به درجه اجتهاد نایل آمد و بنا به پیشنهاد میرزای شیرازی در سال ۱۳۰۹ ش به لارستان آمد و در آن جا رحل اقامت افکند. وی در شهر لار حوزه علمیه ای برپا کرد و شاگردانی مبارز به اجتماع تحویل داد. سید عبدالحسین، روحانی آزادیخواه برجسته ای بود که تا پایان عمر لحظه ای از مبارزه با مظالم حکومت استبدادی وقت غافل نشد و در این راه از سوی دشمنانش هدف سوء قصد قرار گرفت، ولی جان به سلامت برد و از آن جا که تحت تعقیب عمال حکومت و انگلیسی ها بود به فیروزآباد رفت و چندی در آن جا بود و سرانجام در ۷۸ سالگی در جهرم درگذشت.

◇ مسجد

محسن محمدی، چاپ اول، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، قم، ۱۳۸۳، ۱۳۶، رقی.

بخش اول کتاب درباره ضرورت و اهمیت مسجد و جایگاه آن در میان مباحث اجتماعی و فرهنگی کشور است. بخش دوم مربوط به آثار و ابعاد مسجد در سه بخش فردی، اجتماعی و خانوادگی است. در بخش فردی، ابعاد تربیتی، آموزشی و عبادی مسجد بررسی شده است. در بخش اجتماعی آثار سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی مسجد بررسی شده است. بخش سوم به بررسی نقاط ضعف و قوت مسجد اختصاص دارد. در بخش چهارم پس از آشنایی با سازمان تقویت کننده یا تضعیف کننده مسجد، چگونگی عملکرد این سازمان ها نیز مطرح گردیده است. پس از آشنایی با جنبه های گوناگون مسجد و نقاط ضعف و قوت مسجدهای کنونی در بخش پنجم

درباره علل و موانع رونق و شکوفایی مسجد سخن به میان آمده است. در بخش ششم موانع حضور جوانان در مسجد و راه های جذب آنان به مسجد و در بخش هفتم نقاط ضعف و قوت و راهکارهای رسانه ای برای گسترش فرهنگ مسجد بررسی شده، همچنین پرسش های کارشناسی، مسابقه ای و پرسش هایی برای گفتگو با مردم همراه با معرفی کتاب، درج گردیده است.

◇ قتل عام مسلمانان در دو سوی ارس

صمد سرداری نیا، چاپ اول، نشر اختر، تبریز، ۱۳۸۳، ۲۱۲، رقی.

نویسنده در این کتاب به بررسی حوادثی می پردازد که در پی سقوط دولت تزاری روسیه و پیروزی انقلاب کمونیستی در شوروی سابق در حدود سال ۱۹۱۸ در منطقه قفقاز به وقوع پیوست و موجب کشته شدن گروه کثیری از مسلمانان شد. نویسنده معتقد است داشناک های ارمنی از فرصت خلأ قدرت در قفقاز در سال ۱۹۱۸ م - که ناشی از سقوط تزار و انقلاب روسیه بود - برای عملی کردن هدف دیرینه خود یعنی ایجاد ارمنستان بزرگ از دریای مدیترانه تا دریای خزر سود جستند، سپس با حمله به شهرهای مسلمان نشین ایروان، باکو، شماخی و دیگر شهرهای آذربایجان، موجب کشته شدن ده ها هزار تن از مسلمانان شدند. در این سوی ارس نیز آسوری های عثمانی که جلو نامیده می شدند از جانب انگلیسی ها مسلح شدند و در جنگ هایی - که با هدف ایجاد یک حکومت مسیحی در گرفت - در شهرهایی چون ارومیه، سماس و کهنه شهر، ده ها هزار تن از مسلمانان کشته شدند. مطالب کتاب در چهار بخش سامان یافته است. بخش اول با عنوان «قتل عام مسلمانان غرب آذربایجان به دست جلوها و ارامنه» شامل این مطالب

است: تشکیلات قشون مسیحی و حامیان آن؛ آغاز کشتار در ارومیه، ترور مارشیمون به دست سمیتقو؛ داستان دلگداز سلماس؛ حمله آندرانیک به خوی؛ شرفخانه؛ پایان کار مسیحیان. بخش دوم که نسل کشی (سوی قیریم) مارس ۱۹۱۸ فاجعه اسماعیلیه نام دارد درباره حوادث باکو و دیگر شهرهای آن خطه است. در بخش سوم با عنوان «ایروان یک ولایت مسلمان نشین بود» از سیر ارمنی شدن ایروان سخن می رود. نویسنده در بخش چهارم با عنوان «پیرم خان عامل انحراف مشروطه و ضارب ستارخان سردار ملی بود» از نقش داشناک ها به سرکردگی پیرم خان در منحرف ساختن انقلاب مشروطیت صحبت می کند. کتاب با عکس هایی از آثار و بناها و شخصیت های مربوط به موضوع همراه است و با فهرست منابع به پایان می رسد.

◀ ادبیات

◇ دیوان میلی مشهدی (از گویندگان مکتب وقوع) میرزاقلی میلی هروی، چاپ اول، امیر کبیر، تهران، ۱۳۸۳، ۳۰، وزیری.

در مجموعه حاضر دیوان اشعار میرزاقلی میلی هروی از سرایندگان مکتب وقوع گرد آمده است. لازم به ذکر است که در ربع اول قرن دهم ق، مکتب تازه ای در شعر فارسی به وجود آمد که غزل را از صورت خشک و بی روح قرن نهم بیرون آورد و حیاتی تازه بخشید و در نیمه دوم همان قرن به اوج کمال رسید و تاریخ اول قرن یازدهم ادامه داشت. این مکتب تازه را که برزخی است میان شعر دوره تیموری و سبک هندی، زبان وقوع می گفتند و غرض از آن، بیان کردن حالات عشق و عاشقی از روی واقع بود و

به نظم آوردن آنچه در میان طلب و مطلوب به وقوع می پیوندد یعنی شعر ساده بی پیرایه و خالی از هرگونه لفظی و اغراقات شاعرانه.

◇ طنزپردازان ایران از آغاز تا پایان دوره قاجار: بررسی ادبیات اجتماعی، انتقادی و سیاسی ایران زمین و علل اجتماعی...

حسین بهزادی، چاپ اول، دستان، تهران، ۱۳۸۳، ص ۷۴۰، رقی.

نویسنده در آغاز به مقوله طنز، هزل و هجو از آغاز تا دوره سلجوقی نظری می افکند، سپس شخصیت های متعددی را معرفی می کند که در آثار خویش به نوعی طنز، هزل و هجو آورده اند؛ آن گاه با همان ترتیب تاریخی به معرفی طنز و هزل در دوره سلجوقیان تا آغاز دوره مغول اهتمام می نماید، همچنین علل سیاسی و اجتماعی آن را با معرفی اشخاص و نمونه هایی چند از طنز و هزل بررسی می کند. بخش های بعدی کتاب نیز با همان شیوه تاریخی مشتمل است بر طنز و هزل و هجو در دوران مغول و تیموری تا پایان قرن نهم ق و از آغاز قرن دهم (دوره صفویه) تا پایان دوره قاجاریه که طی آن، نویسندگان و شاعران طنزپرداز همراه با نمونه هایی از آثار آنان معرفی شده اند.

◇ ادبیات تطبیقی

طه ندا، ترجمه هادی نظری منظم، چاپ اول، نشر نی، تهران، ۱۳۸۳، ص ۳۱۶، رقی.

بخش اصلی کتاب به بررسی و تحلیل پیوند میان زبان های عربی و فارسی و اشتراکات فراوان عرب ها با ایرانیان و ترکان مسلمان اختصاص دارد. در بخش دیگر کتاب نیز ادبیات اسلامی در اروپا بررسی و آثاری که در گذر زمان به دیگر سرزمین ها راه یافته اند معرفی می شود. موضوعات مطرح شده در کتاب عبارتند

از: ادب چیست؛ جریان های لغوی؛ اهمیت پژوهش های تطبیقی؛ ابزارهای پژوهش؛ زبان عربی در جهان اسلام؛ پیچیدگی های گفتاری و آثار زاینبار زبان جدید؛ به سوی ادبیات تطبیقی اسلامی؛ جریان های ادبی؛ قرآن کریم و ادبیات فارسی؛ اسلام و ادبیات صوفیان؛ رویدادهای تاریخی و پدیده های اجتماعی (شهادت امام حسین (ع)، انتونیو و کلتوپاترا، نوروز، مهرگان، جشن سده)؛ قالب های شعر، تأثیر ادبیات و زبان های اسلامی بر اروپا (عمر خیام، فیتز جرالد کیست؟ گوته و ادبیات اسلامی، ریلکه)...

◇ تحلیلی از هزار و یک شب

داریوش ایروین، ترجمه فریدون بدره ای، چاپ اول، نشر و پژوهش فروزان روز، تهران، ۱۳۸۳، ص ۴۰۰، وزیری.

در این اثر، داستان های هزار و یک شب و ساختار کلی آنها و نیز اجزا و شخصیت های قصه ها بررسی و تحلیل شده است... هزار و یک شب یک تألیف مرکب است و قدیم ترین داستان های آن از هند و ایران نشأت گرفته اند. زمانی احتمالاً در قرن دوم/هشتم این داستان ها به عربی ترجمه شدند و الف لیله نام یافتند. سپس این مجموعه اساس کتاب هزار و یک شب شد. هسته اصلی داستان ها اندک بود سپس در قرن سوم/نهم یا چهارم/دهم در عراق بر این هسته داستان های عربی - از آن جمله بعضی از داستان های هارون الرشید - افزوده شد، همچنین شاید از قرن دهم به بعد، حلقه های داستانی و حکایات دیگری چون حماسه عمر بن نعمان و سندبادنامه بر این تألیف افزوده شد. بعد از آن در قرن سیزدهم/نوزدهم لایه دیگری از داستان ها در مصر و شام و سوریه به این مجموعه الحاق گشت که موضوع بیشتر آنها بر مدار حیات جنسی، جادو یا زندگی طبقات فرودین اجتماع دور می زند.

◇ شعر شکار در ادب عربی: با نگاهی به شعر نخجیرگانی فارسی

زهرا خسروی، چاپ اول، امیر کبیر، تهران، ۱۳۸۳، ص ۳۲۸، وزیری.

در این کتاب شعر شکار یا شعر نخجیرگانی (طردیات) در ادبیات عربی تا پایان سده سوم ق تحقیق و بررسی گردیده و با ارائه طردیات مشهورترین شاعران طردیه سرا و ترجمه این شعرها روند کمال این گونه شعر نشان داده شده است. ویژگی های لفظی، معنایی، موسیقایی و تصویری این شعرها نیز در این کتاب تحلیل و بررسی شده اند. کتاب با این عناوین سامان یافته است: دیرینه شکار؛ جوارح، ضواری و ابزار شکار؛ شکار از دیدگاه اسلام؛ شعر نخجیرگانی در دوره جاهلی؛ شعر نخجیرگانی در دوره امویان؛ شکوفایی شعر نخجیرگانی در دوره عباسی؛ شعر نخجیرگانی در ادب پارسی و شعر شکار (نخجیرگانی) و مضامین حکمت آمیز.

◁ مجموعه ها

◇ رستگاری نزدیک: مباحث و مقالات و مصاحبه هایی در زمینه قرآن پژوهی، درباره حافظ و سعدی، ادبیات قدیم، ادبیات جدید، نقد کتاب و طنز بهاء الدین خرمشاهی، چاپ اول، قطره، تهران، ۱۳۸۳، ص ۵۲۰، وزیری.

مجموعه حاضر متشکل از پنجاه مقاله از بهاء الدین خرمشاهی در این زمینه هاست: قرآن پژوهی (۱۴ مقاله)؛ حافظ پژوهی و ادبیات قدیم (۴ مقاله)؛ زبان و ادبیات جدید (۱۳ مقاله)؛ نقد کتاب (۵ مقاله)؛ مصاحبه ها و نظرخواهی ها (۱۱ مقاله)؛ طنز (۳ مقاله)، که عمده ترین آنها پاسخگویی طنزآمیز یا نقیضه گویی به کل دیوان خیام است.

